

I. N. I. C.

DOCTRINA

de

DECORO,

brevissimis comprehensa

APHORISMIS.

quam

Conf. ampliss. facult. Phil. in reg. ad Auram. acad.

Sub PRÆSIDIO

VIRI CL.

D^N. ALGOTHI A.

SCARIN,

Hist. & phil. civ. Prof. ord.

PRO GRADU

modeste ventilandam exhibet

ISAAC FLORIN

AUSTRO-FINLANDUS,

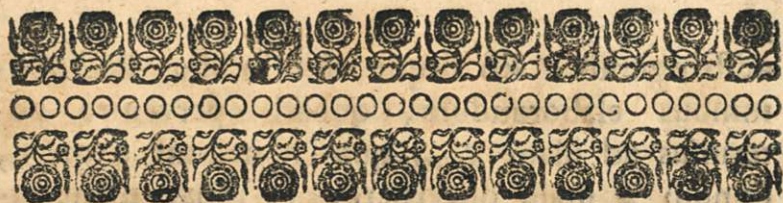
In auditorio majori, horis confvetis,

die XXVIII. Iun. A:o post nat. Christ. c1800cxlv.

ABOÆ, Excud. JOH. KIÆMPE, Reg. Ac. Typ.

L. J. Andr. Conrohl

Liberalior officiorum oblatio aut amoris de-
claratio, dum modo sincera sit, inde-
cora haud est. At *complementorum*, ut vulgo
dicuntur, verbositas vitanda est & assiduitas,
quippe graviora tractantibus negotia & tædi-
um afferunt & impedimentum. MARTIN.
HASSEN *Synopsis scientia de prudentia Mo-
rali.*

APHOR. I.

AD avertendam illam, quæ nos recens
natos circumstat, ignorantiam, pravitar-
temque, ingenii excolendi necessitas &
obligatio omnibus ex æquo hominibus quidem
imposita est: Ad illos vero præcipue spectare
censenda, quorum ex meliore luto mentem
natura efformavit, puta, qui ad impertien-
dam animo suo culturam, eundemque non co-
gnitione VERI modo, sed & perfectione BO-
NI instruendum, sufficientibus a natura doti-
bus instructi fuerint.

APHOR. II.

MAIOREM felicitatis humanæ partem in erudi-
tione & probitate consistere diximus, & ad
expetendam genuinam animi vitam & perfectio-
nem illam, divinæ & humanæ legis auctoritate
A ad-

2
adstringimur. Eo usque verò in illo stadio o-
mnibus elaborandum, quoad pervenire po-
terimus ad illam *anum*, qua honestum a turpi,
bonum a malo discernere, & isthac manu-
dutione, virtutum exercitiis bona fide incumbe-
re possimus.

APHOR. III.

Verum non ad sublimitatem intellectus solum
& integritatem appetitus, conformanda sunt
studia & actiones hominum. Condidit DEUS
hominem *socialem*; illoque fine non de eo solum
solicitos nosmet esse voluit, quomodo non inu-
tilia, nedum noxia terræ pondera censeamur;
Sed ut nostris aliorumque commodis promoven-
dis magis capaces evaderemus, in illis quoque
actionibus, quæ fere non nisi hominum opini-
one nituntur, decentem *opum*, pulchritudi-
nemque observari voluit, quam *ad decus vir-
tutem* philosophorum alii, alii vero *Decorum*
appellare solent.

APHOR. IV.

Quod ad etymologiam DECORI; illud a
decere latino vocabulo originem sui proxi-
me arcessere, nemo negaverit. Gallis, qui *deco-
ri*

ri studiosus fuerit; homme de cour dicitur, quod cum Gothico *furteis/ furteist* (courtoisie) & Italico *Curtesia*, quoto cognitionis gradu conveniat, non difficulter videbit, qui Scytharum sobolem esse noverit vetustissimos indigenas Italix, neque hodie solum, sed præsertim apud *Plantum*, ceterosque gentis scriptores vetustissimos, vocabula mere Gothica multa occurrere; eademque, quam domi, eandem foris quoque significationem retinere, observaverit.

APHOR. V.

Igitur ratione etymi illud significat, quod hominem dignitatis & honestatis suæ studiosum decet. Cum vero sit aliud *Decorum* lege naturali præscriptum; eoque sensu naturam *honesti* induat: aliud a lege naturali quasi in medio relictum; de quo *officium*, accuratè loquendo, prædicari nequeat; non de priore, sed saltem posteriori genere agere in præsentia nostrum erit.

(a).

(a) Decori ab honesto discrimen non accuratè semper observari, sed misceri ab aliis atque aliis solet identidem. Apertè illud fit a Cornelio Nepote in præfatione; item Gallis in eorum

gua hodie quoque. ubi honesti homines (honestos homines) dicuntur, qui secum ipsi congruunt, & quorum mores trahunt alios in amores. Thomasius autem cum officia erga alios, seu actus humanitatis, ad decori regulas refert, honestum minus accurate & philosophice discernere videtur.

APHOR. VI.

DEcorum hoc sensu sumtum, CICERO cum virtute confusum esse, & ab honesto reapse non magis quam venustas & pulchritudo corporis a valetudine separari posse, ait. Recentiores, licet honesti cognatum esse, & ab eodem cogitatione saltem distingui posse, cum CICERONE consentiant: in eo tamen, quod ad modum concipiendi nimirum, discriminari posse putant, quod sit *honestum* magis reconditum, & propterea quod ipsam hominis essentiam afficiat, necessario inde etiam ab homine observandum veniat, si non sceleratus omnino censeretur velit. Cum contra *decorum* nitatur opinione saltem, & qui illud intermitterit, adeo non mali & noxii hominis, quam incivilis & morosi considerationem inveniat.

Aph.

AD animum ab oculis translatum *Decorum* CICERO definit per quandam cum ordine & pulchritudine conjunctam dictorum factorum, que constantiam. Quæ cum aliis minus accurata habeatur descriptio, Canzji, viri celeberrimi magis scientifice conflata *decori* definitio- nem, in rem nostram vocare juvabit; *Decorum*, inquit ille, est conformatio actionis, nulla lege determinatæ, quæque in sensus externos cadit, *partim* facta ad evitandam vitii solpicionem, ad declinandum quod aliis incommo- dat, ad agendum quod placet; *partim* est conformatio ad consuetudinem aliorum tui sexus, ætatis ordinis, temporis, atque loci.

Definiri audimus *Decorum* per conformatio- nem actionis lege non explicite prius determinatæ. Ergo medias actiones dari, earum- que quam plurimarum indifferentissimum, non phyfice solum, sed moraliter etiam adstrui vindicarique posse, pronum erit subsumere.

DE officio prædicat CICERO, quod latissime pateat, in eoque sita sit omnis vitæ hone-

honestas. De *decoro* idem dici potest, quod in longum, imo longius illud sese porrigat; in illo honor, decus & præstantia hominis itidem appareat, & nisi secum ipse dissentiens quis haberi velit, in publicis & privatis rebus, nedum cum secum ipse egerit, ordine & concinnitate inter agendum ista, carere possit.

APHOR. X.

Qui sine *εὐλαδία* odiosam sapientiam, omnem-que in palæstra *Oratoria*, sine concinna actione, veritatis imaginem minus jucundam esse ajunt, etiam in illo stadio & vitæ genere *decorum* elucere, & quid rei, de qua quaeritur, quid personis, quæ dicant, & quibus dicatur, conveniat, oratori observandum inculcant; ne ea, quæ adstruenda sibi sumserit, *ineptus* (a) ipse destruat, & vim rerum magis in contrarium vertat.

(a) Ciceroni libr. I. de oratore, is qui officio deest & in genere quocunque inconcinnus exstiterit, ineptus dicitur.

APHOR. XI.

Sequuntur suum quoque *Poëta decorum*; atque ex eodem magis, quam omni alio *de-*
co-

7
cori genere, de natura illius in universum existimari posse, CICERO consentit. Est autem illorum quid deceat, ex persona, quam sibi sumserint, judicare. Adeoque cum *hypocrisin* illi suam prudenter observant, agendo & loquendo ea, quæ sibi convenient, scenam ex arte, id est decore prosequutos esse, nemo non judicat.

APHOR. XII.

Cum quæ corporum *artificialium* (a) præcipue vero eorum, quæ sunt *systematis naturalis*, formam & pulchritudinem intuemur, quam cum totius universi ordine & compositione omnia conspirent; in *homine* e. g. quàm in illo nil mancum aut supervacaneum; membra illius, pro ratione usus singulorum, abscondita, alia iterum magis in aperto summius artifex versari voluit: decorum in ipsa quoque rerum naturâ conspici, eandemque ad sectandum eundem in *agendo* ordinem, nobis ceu illustre *παιδαγωγος* esse voluisse, non è longinquo quisque videt.

(a) Rom. IX. 21.

Aph.

OMnes & singulas moralitatis species cognatas esse, & ad assequendum finem sibi propositum, utpote *perfectionem* humanam, æmulari naturam rerum ipsam, modo dictum fuit. Maximum enim in virtute decus est. Interim cum sit *decori* species, quæ succurrit indigentiae naturæ, & versatur circa illa commoda, quæ homo liber ab homine libero, sine coactionis metu expectare potest: aliud quod cum *honesto* minorem cognationem habet, adeoque indifferentes & usu receptos agendi modos magis respiciat: Inde vulgaris in hanc doctrinam distinctionis introducendæ occasio nata, qua dividitur *decorum* in *naturale* & *arbitrarium*.

APHOR. XIV.

Prior species eminentior est, seque exerit per signa magis naturalia, ex natura amoris & dictamine rectæ rationis profluentia. quo modo *decori* studiosus dicitur, qui conditionis & necessitatis suæ naturalis intuitu, id in primis agit, ut compositissimis & ad placentiam conformatis moribus alios *perfecte* non obligatos
ad

ad subveniendum vitæ suæ insufficientiæ allicere
possit.

APHOR. XV.

A *Rbitrarium*, quod ab aliis *politicum* quoque dici solet, adeo non a consideratione imbecillitatis humanæ proficiscitur, ut ab arbitrio principis civilis, a consuetudine, hominum persuasione sola, & a *vanitate* crebro descendat, est vel *particulare*, quale idem modo descripsimus, & versatur circa certorum individuorum actiones, circa certum in republica statum, certamque vivendi rationem. Vel *universale*, quod gentis versus gentem præstationes dirigit, & actionibus, quæ illis invicem præstandæ veniunt, harmoniam & moralitatem præscribit.

APHOR. XVI.

A D posteriorem speciem pertinent *cerimonia* legatorum recipiendorum, titulorum formulæ, ritus in belli indictionibus, pacis & foederum compositione, frequentari soliti. De quibus plura in sequentibus dicenda veniunt. Ad priorem pertinent solennitates ecclesiasticæ multæ, ad præscriptum legum observandæ. Imo

B

sunt

sunt eodem quoque referendi ritus in actionibus, quæ imperanti cum subditis intercedunt, utpote in electionibus, & homagiis, & coronationibus observari soliti. Spectant eodem etiam lege non definiti concentus musici, ludorum & saltationum numeri, (a) ceteraque deliciae, unde *decorum & indecorum* privatim elucescit.

(a) Quàm de decori genere hoc ipso sinistre iudicant fanatici, sub exemplo *mastigophorum Hallensium* Schelgvigius *Synopses* suæ *supplemento* p. m. 223. conferri potest.

APHOR. XVII.

Sine decoro ordine cultum NUMINIS, præsertim publicum minus commode peragi, & gestus omnes, juxta religionem patriam, ad piam devotionem conspirare debere, nemo negabit. Sicut enim a DEO omnes facultates animi corporisque atq; fortunæ habemus: ita iisdem omnibus, non eundem modo honorare debemus, sed curare etiam, ut ritus, quibus devotionem nostram exprimimus, omne *decorum* humanum compositione & verecundia transcendant, sed salva interna spiritus & animi

veneratione. Quod vero, deposito cultu inter-
 no, obsoleverit in ecclesia sensim vera devotio,
 ejusque loco cærimonias infinito numero *ambitio*
& avaritia invexerit (a) honesto pietatis
 decoro non magis præjudicare censendum,
 quam privatim nimia & prope immodesta mo-
 destiæ affectatio, decoro civili ejusque ingenuitati
 quidquam derogare potest. (b)

(a) *Conferſis Adam. Brem. H. Eccles. cap. 229.*

☉ 237.

(b) *Unde turpissime falluntur, qui decorum hoc-
 ce, sub pietatis pretextu impugnant, illudque,
 veræ religioni aut sapientiæ opponunt. Confer
 Gerhardum appendice juris naturalis.*

APHOR. XVIII.

DEcorum perfectæ obligationis, hoc est *gen-
 tium*, unde in civiles cœtus illud transierit,
 anceps quæstio. Quæ recentiori ævo inter prin-
 cipes & civitates invalere cærimonix, utrius-
 que Romæ pontificibus mediate & immediate
 deberi, nemo dubitat, qui quot & quanta o-
 lim in illa curia invaluerint sensuum, non animi
 pabula; (a) quantæ ad civilem dominatum inani-
 tatum species hodie quoque obtineant, a CHRI-

STI obsequio civili plane alienissimæ, cum stupore viderit & ad animum vocaverit. (b)

(a) Conferri potest Boehmerus I. pr. eccl. III. dissert. prælim. §. 42.

(b) Leibnitius & Gundlingius in illa sunt sententia, quod numeri humanitatis perfectæ obligationis isti, fastuosa civilibus carimoniis Romæ in solidum sint adscribendi; ab illo tempore inprimis, quo principatum & potestatem sibi in omnes orbis Christiani principes vindicavit; ad hanc tandem, seu communem dominum, illi provocare cœperunt, & ad adorandam Majestatem illius præsentem, plures in urbe simul & semel sæpe convenerunt. Verum inter principes gentium, cum adhuc Roma non obnoxii essent, ejusmodi carimonias usu venisse, & ansam dedisse papæ, cum mulam conscenderet, a regibus poscendi ut stapiam & frenum tenerent, Scandianorum Svethiæ, Daniæ atque Norvegiæ regum sub exemplo constare potest. Qua de re legi potest OERN. HELM. histor. eccles. S. G. p. 605. seq. Barbarum aliud Norvegiæ & Hiberniæ regis exemplum lege apud Pontoppidan, de gestis Danorum II. 298.

Apb.

APHOR. XIX.

MERE *arbitrarium* illud *decorum* est, quod præceptum jure nullo, aut inter interdicta relatum, intermedium naturæ statum suum perpetuo retinet. Scilicet quod naturalis dignitatis & libertatis intuitu, agentium prudenti consilio relinquitur; modestè adeo verecundeque temperandum, ut nauseam aliis nullam pudoremve afferat, neque inhxerentis vitii suspicionem de nobis movere queat.

APHOR. XX.

Concernit hoc *decorum*, *privatam* magis vivendi rationem, leque sermone exerit, gestu, incessu, vestitu (a) ceterisque externis vitæ humanæ actibus. (b) de quo igitur non præter rationem quis dixerit, quod in illa, quæ hodie est, vitæ civilis conditione, isto neque *decori* genere, vitæ humanæ pars aliqua carere possit. Quisquis autem regionis atque loci, in quo vivitur, consuetudini; itemque personæ, quam sustinet, existimationi convenienter sese gesserit, quisquis eorum moribus, qui prudentum judicio censentur elegantissimi, suam vivendi rationem accommodaverit, nã ille

ille vitæ hujus minimum commode, & quam minima affectatione molestiaque, transgisse censendus est.

(a) Quemadmodum in sermone & præsertim vestitu, affectatio, h. e. exquisita nimis diligentia in vitio est; ita qui nimiam affectationis fugam, aliorum mores spirant, ab affectatione illi neque immunes sunt censendi. Id quod Socrates suo ævo quoque animadvertit, cum Antistheni ingerenti in conspectum aliorum curta & detrita vestis suæ superbiam, in faciem diceret: ὅπως δὲ διὰ τῆς τελευτῆς τὴν φιλοδοξίαν.

(b) De decori genere hoc ipso J. Thomasius in notis ad philos. præct. ait, quod comparatione justitiae & officii, aliarumque majoris momenti virtutum, hoc admodum exile sit, quia virtus eidem contraria, modo non conjuncta sunt cum vitiis gravioris subsellii, non reddunt hominem statim politicè malum ac improbum, pœnaque civili obnoxium. Nam neque leges civiles de decoro præcipere solent. Sed hoc munus est alterius doctrinae, quæ dat præcepta de civilitate morum (Vide J. C. Galateum & Erasmus de hoc genere morum præcipientes)

15

tes) *Hæc quicumque violat præcepta, non improbus statim aut nequam vocatur, sed incivilis & barbaro nomine GROBIANUS, cujus barbariem & proterviam in conversatione aliorum hominum, sub eodem nomine, faceto carmine perstrinxit Freder. Dedekindus.*

APHOR. XXI

DEcorum non consistit in puncto, sed magnam habet latitudinem. Imo obstat nil, quo minus actiones plane contrarie etiam decoræ & esse possint & centeri debeant, pro diversitate gentis, lexis, finis & ceterarum circumstantiarum. quomodo cum diversi diversa agunt, idem non raro egisse: & qui idem faciunt, pro vario statu agentum, idem non egisse centeri possunt. Scilicet, pro ut res sese dederint, alii atque alii esse possumus, virtutis & justæ utilitatis tempore eodem temper servato. Loquitur de hac indole Cornelius nepos partim in præfatione jam ante citata, cum quæ in sua gente infamia, humilia & ceu ab honestate remota viderentur, ea apud alios in non turpibus posita atque collocata esse testatur.

Quin,

Quin, cum sit illud *decorum in luce* saltē, illius *Zelotas ferventissimos* esse videmus illos sæpe, quibus curæ cordique nulla aut certe exigua esse solet interna honestas: pseudopoliticis, puta, monachis, pharisæis, ceterisque, qui vento palci, videri quam esse, præesse quam prodesse pium magis religiosumque putant.

APHOR. XXII.

VEteres, qui nil, nisi quod pulchrum esset atque splendidum in virtute attenderunt, hosce non *ex lege* actus, & ad comparandam aliorum gratiam directos, *virtutum homileticarum* nomine venire voluerunt; inque illarum *triga, comitati* plus prudentiæ quam ceteris attribuerunt. non solum quod in conversatione, sermonis hilaritatem & morum quorumcunque vigorem, facilitatemque ambitu suo comprehendat, verum inprimis, quod singulis illa horis & singulis prope momentis variet, pro ut aliæ atque aliæ personæ fuerint, cum quibus converseremur, aut alia atque alia sermonis materia inciderit.

APHOR. XXIV.

URbanitas, quæ facetiis & salibus moderatur, inque illis proferendis & excipien-
dis

dis decorum observat, an paria cum ceteris huius loci virtutibus agat, *Ambrosius* & una cum illo, theologorum nostri ævi, magni nominis alii quoque dubitant, quod, missis ultro citroque jocularibus non furtim fallere & deridere alios, sed quæ sentiamus, serio & ex animo, in convictu aliorum expromere oporteat. Nos licet jocos candore, non felle conditos, catena virtutum harum, nullo modo expungendos esse existimemus, sed illos saltem, qui in indecorum degenerant, neque enim nescii sumus plus sæpe prodesse explicitam *Flaccii*, quam *Catonis* complicatam frontem: Interim quàm proximitate boni, vitium sæpe imponat, & ubi a jure atque legibus, ad naturam atque rationem provocatio fit, per indistinctam amplitudinem hujus, puta *rationis principiorum*, mali mores honesta & speciosa nomina identidem inuenire solcant, etiam hujus sub exemplo virtutis, evidens est, quã a philosopho laudatã, (a) Apostolo verò (b) inter vitia relatam novimus.

(a) *Arist. Eth. IV. 8.* (b) *epist. ad Eph. V. 4.* Scilicet ethnici scriptores integerrimam in bonam partem accipiunt pro falsa urbanitate, liberali homine digna. Sed quin difficillimum est esse dicacem, quin sit aliquis juxta mordax etiam, & in facietis quedam affectatio adest pietati minime congrua, inde Paulus ab eadem debortatur, cum minus conveniente cum officio Christianorum.

Aph. XXIV.

DE decore diximus, illud in publicis negotiis auctoritatem imperantibus (a) conciliare, & civēs ad venerationem & obsequium præparare: *privatim*, si non affectatum & ad vanitatem magis, quam amœnitatem generosæ simplicitatis ordinatum fuerit, ad commendandas oculis hominum præclaras virtutes non parum conducere. Interim cum non omnes ad ordinem & usum, sed sæpe væcordiæ abusu, ritus in vita familiari prostant, etiam in ecclesia olim; unde *ethicam* illam *principum* (etiquette) dimanasse audivimus; de justa discretionē decori, quæ est nostri ævi, nobis non immerito gratulamur, quod orbis & urbis portenta, quæ veteris ecclesiæ fuerunt, rerum periti exhorrescant: *privatim*, quæ non virilis elegantiae fuerint, sensim & minutatim exoleſcant, *regesque* abs pompæ nimio suo, rituumque jugo, anxie multi liberari desiderent.

Quod est in Musica melos:

Illud est in vita decorum.

(a) Non alio nomine magis, quam ob facilitatem gravitate mixtam, virtutesque, in quibus immodicum & insubidum nihil, TITUS VESPASIANUS AUG. amor & deliciae generis humani, cognominari meruit. Sveton. Tit. Cap. I.

